

1 Što u praktičnom smislu znači pravni pojam „roditeljska odgovornost”? Koja su prava i obveze nositelja roditeljske odgovornosti?

Prava i dužnosti između djece i roditelja uređeni su odredbama dijela IV. knjige III. Građanskog zakonika Republike Litve (*Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*, dalje u tekstu „Građanski zakonik”). Člankom 3.155. Građanskog zakonika propisano je da o djeci skrbe njihovi roditelji dok ne postanu punoljetna ili samostalna. Roditelji imaju pravo i dužnost odgajati i učiti svoju djecu da budu poštena, brinuti o njihovom zdravlju te, uzimajući u obzir njihovo tjelesno i mentalno stanje, stvarati povoljne uvjete za potpun i skladan razvoj svoje djece kako bi ih pripremili na samostalan život u društvu. U poglavlju XI. knjige III. Građanskog zakonika utvrđuju se prava i dužnosti roditelja u pogledu svoje djece, a u poglavlju XII. propisana su imovinska prava i dužnosti između roditelja i djece.

U članku 3.227. stavku 2. Građanskog zakonika navodi se da se na temelju zakona i posvojitelji smatraju roditeljima djeteta od dana stupanja na snagu sudske presude o posvajanju, osim u iznimnim slučajevima iz članka 3.222. stavka 4. Građanskog zakonika.

2 Tko u pravilu ima roditeljsku odgovornost nad djetetom?

Člankom 3.156. Građanskog zakonika propisano je da otac i majka imaju jednaka prava i dužnosti u pogledu svoje djece. Roditelji imaju jednaka prava i dužnosti u pogledu svoje djece neovisno o tome je li dijete rođeno u braku ili izvan braka, nakon razvoda braka ili poništenja braka ili rastave.

3 Ako roditelji nisu sposobni ili ne žele snositi roditeljsku odgovornost nad svojom djecom, može li se umjesto njih odrediti neka druga osoba?

Ako roditelji nisu u stanju ili ne žele izvršavati roditeljsku odgovornost u pogledu svoje djece, umjesto njih može se odrediti druga osoba. U tu se svrhu Građanskim zakonikom uspostavljaju pravni instituti skrbništva i starateljstva nad maloljetnicima. Osnovna pravila kojima se uređuje stavljanje djeteta pod privremeno i stalno skrbništvo/starateljstvo utvrđena su člancima 3.254. i 3.257.

4 Ako se roditelji razvedu ili prekinu odnos, kako se rješava pitanje roditeljske odgovornosti u budućnosti?

Ako se roditelji razvedu, buduća roditeljska odgovornost određuje se na temelju vrste razvoda braka.

U slučaju sporazumnog razvoda braka, bračni su drugovi obvezni sudu dostaviti dogovor o posljedicama razvrgnuća braka (odvajanje imovine, plaćanje uzdržavanja za djecu itd.). Člankom 3.53. stavkom 3. Građanskog zakonika propisano je da pri donošenju rješenja o razvodu braka sud odobrava dogovor o posljedicama razvrgnuća braka bračnih drugova kojim se uređuje plaćanje uzdržavanja maloljetne djece i međusobnog uzdržavanja, boravište njihove maloljetne djece, sudjelovanje bračnih drugova u obrazovanju svoje djece i drugim imovinskim pravima i dužnostima. Sadržaj dogovora uključuje se u rješenje o razvodu braka. Ako dođe do značajnih promjena okolnosti (bolest ili nesposobnost za rad jednog od prijašnjih bračnih drugova itd.), prijašnji bračni drugovi ili jedan od prijašnjih bračnih drugova može podnijeti predstavku sudu kako bi se izmijenili uvjeti njihova sporazuma o posljedicama razvrgnuća braka. Ako je brak razvrgnut na temelju zahtjeva jednog od bračnih drugova, u zahtjevu predloženom sudu mora biti naveden i način na koji će podnositelj zahtjeva izvršavati svoje obveze prema drugom bračnom drugu i njihovoj maloljetnoj djeci. Pri odobrenju razvoda braka sud mora riješiti pitanja o boravištu i uzdržavanju maloljetne djece, uzdržavanju jednog od bračnih drugova i razdvajanju bračne stečevine, osim u slučajevima u kojima je imovina podijeljena na temelju međusobnog dogovora između bračnih drugova koji je ovjerio javni bilježnik (članak 3.59. Građanskog zakonika).

Razvod braka koji se temelji na krivnji oba bračna druga ima jednake posljedice kao i sporazumni razvod braka (članci od 3.51. do 3.54. Građanskog zakonika). Postupci razvoda koji se temelje na krivnji jednog od supružnika *mutatis mutandis* podliježu članku 3.59. Građanskog zakonika.

Kad je riječ o rastavi, jedan od bračnih drugova može sudu predati zahtjev za utvrđivanje odvojenog mjesta stanovanja ako više ne može podnositi suživot s bračnim drugom ili je suživot postao nemoguć ili bi ozbiljno mogao dovesti u pitanje interese maloljetne djece zbog posebnih okolnosti koje možda ne ovise o drugom bračnom drugu ili ako bračni drugovi više ne žele živjeti zajedno. Pri odobrenju zakonske rastave, sud određuje bračnog druga s kojim će dijete živjeti i rješava pitanja koja se odnose na uzdržavanje djece i sudjelovanje rastavljenog oca (ili rastavljene majke) u obrazovanju djeteta. Bračni drugovi mogu zajedno podnijeti zahtjev za odobrenje njihove rastave ako su postigli dogovor o posljedicama svoje rastave u pogledu boravišta, uzdržavanja i obrazovanja svoje maloljetne djece, podjele imovine i međusobnog uzdržavanja. Ako su bračni drugovi postigli dogovor o posljedicama svoje rastave, sud će ga odobriti pod uvjetom da je u skladu s javnim poretком i ne narušava prava i legitiman interes njihove maloljetne djece ili jednog od bračnih drugova. Nakon što odobri sporazum, sud ga uključuje u presudu o zakonskoj rastavi.

5 Ako roditelji postignu dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koje se formalnosti moraju poštovati kako bi taj sporazum postao pravno obavezujući?

Ako roditelji žive zajedno, uvjeti i oblik uzdržavanja određuju se njihovim uzajamnim dogovorom. Ne postoji poseban model za takav dogovor ili postupak za njegovo utvrđivanje. Člankom 3.193. Građanskog zakonika propisano je da u slučaju sporazumnog razvoda braka (članak 3.51. Građanskog zakonika) ili rastave (članak 3.73. Građanskog zakonika) bračni drugovi sklapaju sporazum kojim se utvrđuju njihove međusobne dužnosti u pogledu uzdržavanja njihove maloljetne djece, kao i sredstva za uzdržavanje te iznos i oblik takvog uzdržavanja. Sporazum mora odobriti sud (članak 3.53. Građanskog zakonika). Roditelji maloljetne djece mogu sklopiti sporazum o uzdržavanju svoje djece i ako se njihov razvod braka temelji na drugim razlozima. Ako se jedan od roditelja ne pridržava sporazuma o uzdržavanju svoje maloljetne djece koji je odobrio sud, drugi roditelj stječe pravo podnijeti sudu zahtjev za izdavanje naloga za izvršenje.

6 Ako roditelji ne mogu postići dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koja je alternativa rješavanju spora a da se izbjegne izlazak pred sud?

Roditeljima su kao oblik alternativnog načina rješavanja neslaganja bez odlaska na sud dostupne usluge mirenja. Sudsko mirenje dostupno je na svim redovnim sudovima. Sudsko je mirenje besplatno. Sudsko mirenje jeftinije je i brži način rješavanja sporova. Potrebno je napomenuti da se sudskim mirenjem jamči povjerljivost i da se svaka stranka može povući iz mirenja bez obrazloženja. Sudac (vijeće) koji odlučuje o građanskom predmetu ili bilo koja stranka u sporu može uputiti spor na sudsko mirenje. Više informacija o mirenju i popis izmirlitelja možete pronaći na [internetskim stranicama litavskih sudova](#).

7 Ako roditelji izađu pred sud, o kojim pitanjima u vezi s djetetom može odlučivati sudac?

Ako se roditelji obrate sudu, sudac može odlučiti o svim pitanjima o njihovom djetetu, uključujući boravište, pravo roditelja na kontakt/posjećivanje, uzdržavanje maloljetne djece i sva druga pitanja navedena u zahtjevu podnesenom sudu.

8 Ako sud odluči da jedan roditelj treba imati isključivu skrb nad djetetom, znači li to da on ili ona može odlučivati o svim pitanjima u vezi s djetetom a da se prethodno ne savjetuje s drugim roditeljem?

Člankom 3.156. Građanskog zakonika propisano je da otac i majka imaju jednaka prava i dužnosti u pogledu svoje djece. To je primjenjivo neovisno o tome je li dijete rođeno u braku ili izvan njega, nakon razvoda braka ili poništenja braka ili rastave. Roditelji imaju pravo i dužnost odgajati svoju djecu, biti

odgovorni za njihovo obrazovanje i razvoj, brinuti se o njihovu zdravlju te ih duhovno i moralno usmjeravati. Pri izvršavanju tih dužnosti, prava roditelja imaju prednost pred pravima drugih osoba. Roditelji moraju stvoriti uvjete u kojima njihova djeca mogu pohađati obrazovne ustanove sve dok ne napune dob propisanu zakonom.

Pravo jednog roditelja na samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi može se utvrditi smo u slučajevima u kojima je roditeljsko pravo drugog roditelja ograničeno. Ako roditelji (otac ili majka) ne ispunjavaju svoje dužnosti u pogledu odgoja svoje djece, zloupotrebljavaju svoje roditeljsko pravo, okrutno se odnose prema djeci, svojim nemoralnim ponašanjem loše utječu na djecu ili se ne brinu o svojoj djeci, sud može donijeti presudu o privremenom ili trajnom ograničenju njihova roditeljskog prava (oca ili majke). Pri donošenju takve presude sud uzima u obzir posebne okolnosti na kojima se temelji zahtjev za ograničenje roditeljskog prava. Međutim, roditelji zadržavaju pravo na kontakt s djetetom, osim ako je to u suprotnosti s interesima djeteta. Kad je riječ o slučajevima u kojima je roditeljsko pravo trajno ograničeno, dijete može biti posvojeno bez izričitog pristanka roditelja.

9 Ako sud odluči da roditelji trebaju imati zajedničku skrb nad djetetom, što to znači u praksi?

Roditelji uzajamnim dogovorom odlučuju o svim pitanjima u pogledu obrazovanja svoje djece i o drugim pitanjima povezanim s roditeljskom odgovornošću.

Ako se ne slažu, sud rješava sve sporove.

Otac, majka ili roditelji (skrbrnicu/staratelji) djeteta koji su maloljetni roditelji bez pravne sposobnosti mogu podnijeti zahtjev sudu u pogledu roditeljskog kontakta s djetetom ili sudjelovanja u obrazovanju djeteta. Sud utvrđuje uvjete roditeljskog kontakta rastavljenog oca ili rastavljene majke s djetetom uzimajući u obzir djetetove interese kako bi se rastavljenom ocu ili rastavljenoj majci omogućila najveća razina sudjelovanja u obrazovanju djeteta. Minimalan kontakt s djetetom može se naložiti samo u slučajevima u kojima stalni maksimalni kontakt nije u interesu djeteta.

10 Kojem se sudu ili tijelu trebam obratiti ako želim podnijeti zahtjev za roditeljsku odgovornost? Koje se formalnosti moraju poštovati? Koje dokumente trebam priložiti zahtjevu?

Ako osoba želi podnijeti zahtjev u pogledu roditeljske odgovornosti, mora ga podnijeti okružnom sudu. Formalnosti koje se moraju poštovati i dokumenti koji se moraju priložiti zahtjevu ovise o uvjetima utvrđenima u zahtjevu te pravima i dužnostima koje se pobijaju ili se moraju riješiti ili odrediti (u pogledu toga što roditeljska odgovornost uključuje).

11 Koji se postupak primjenjuje u takvim slučajevima? Postoji li hitni postupak?

Glavni sporovi i pitanja u pogledu roditeljske odgovornosti razmatraju se u skladu s pojednostavnjenim postupkom.

12 Mogu li dobiti pravnu pomoć za pokrivanje troškova postupka?

Dostupnost besplatne pravne pomoći uređena je odredbama Zakona o pravnoj pomoći koju jamči država (*Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas*). Mogućnost dobivanja pravne pomoći koju jamči država ovisi o finansijskoj situaciji osobe koja je traži.

13 Je li moguće uložiti žalbu protiv odluke o roditeljskoj odgovornosti?

Da, u skladu s općim pravilima parničnog postupka žalbu protiv takve odluke moguće je podnijeti višem sudu.

14 U određenim slučajevima potrebno je obratiti se sudu kako bi se zatražilo izvršenje odluke o roditeljskoj odgovornosti. Kojem se sudu trebam obratiti u takvim slučajevima i koji se postupak primjenjuje?

Sudsku odluku izvršavaju sudski izvršitelji.

15 Što trebam učiniti kako bi se u ovoj državi članici priznala i izvršila odluka o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici?

Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću primjenjuje se bez posebnog postupka priznavanjem presude koju je donio sud druge države članice EU-a u Litvi. Ta je uredba primjenjiva u svim državama članicama EU-a, osim u Danskoj.

Presude o pravu na kontakt i presude kojima sudovi država članica EU-a nalažu predaju djeteta podliježu izvršavanju u skladu s pravilima utvrđenima u dijelu VI. Zakona o parničnom postupku Republike Litve (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*, dalje u tekstu „Zakon o parničnom postupku“). Zahtjeve za preuzimanje nadležnosti od suda strane države i zahtjeve za prijenos nadležnosti sudu strane države iz članka 15. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 (i članka 8. i 9. Haške konvencije od 19. listopada 1996.) razmatra Žalbeni sud Litve (*Lietuvos apeliacinis teismas*).

Ti se zahtjevi razmatraju u skladu s postupkom utvrđenim u poglavlju 39. Zakona o parničnom postupku pod uvjetom da Uredbom Vijeća (EZ) br. 2201/2003 nije drukčije propisano. Takvi zahtjevi ne podliježu plaćanju sudskih pristojbi.

Zahtjevi podneseni Žalbenom sudu Litve moraju ispunjavati opće zahtjeve za postupovne dokumente (članak 111. Zakona o parničnom postupku). U skladu s člankom 15. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 zahtjev i svi popratni dodaci moraju se podnijeti na jeziku države ili im je potrebno priložiti prijevod na litavski jezik. Ako podnositelj zahtjeva ima boravište izvan Republike Litve i nije mu dodijeljen zastupnik u predmetu ili osoba ovlaštena za primanje postupovnih dokumenata koja ima boravište/sjedište u Republici Litvi (članak 805. Zakona o parničnom postupku), u zahtjevu mora biti navedena adresa u Republici Litvi ili adresa telekomunikacijskoga terminalnog uređaja na koju će postupovni dokumenti biti dostavljeni podnositelju zahtjeva. Međutim, ti se zahtjevi ne primjenjuju na zahtjeve koje sud strane države podnese Žalbenom sudu Litve.

Prema potrebi, Žalbeni sud Litve može naložiti Državnoj službi za zaštitu prava djeteta i posvojenje pri Ministarstvu socijalne sigurnosti i rada Republike Litve (*Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*) da dostavi mišljenje o svrsishodnosti preuzimanja ili prenošenja nadležnosti. Žalbeni sud Litve određuje rok u kojem to mišljenje mora biti dostavljeno.

Žalbeni sud Litve mora razmotriti zahtjev najkasnije u roku od šest tjedana od datuma na koji je sud primio zahtjev.

Nakon razmatranja zahtjeva o preuzimanju nadležnosti od suda strane države i donošenja odluke o odobrenju zahtjeva, Žalbeni sud Litve, uzimajući u obzir okolnosti predmeta, imenovat će litavski sud koji će biti nadležan za razmatranje tog predmeta u Litvi. Postupci pokrenuti na sudu strane države prenose se na nadležni litavski sud kako bi se razmotrio meritum predmeta. U tom slučaju, odredbe iz članka 35. Zakona o parničnom postupku primjenjuju se *mutatis mutandis*, a provedba postupka nastavlja se na nadležnom litavskom sudu. Prema potrebi, nadležni litavski sud utvrđuje položaj stranaka u postupku i poduzima mjere za uklanjanje svih nedostataka koji utječu na postupovne dokumente.

16 Kojem se sudu u ovoj državi članici trebam obratiti kako bih podnio prigovor na priznanje odluke o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici? Koji se postupak u takvim slučajevima primjenjuje?

Žalba se mora podnijeti Vrhovnom sudu Litve (*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*). Razmatrat će se kao žalba u kasacijskom postupku u skladu s odredbama Zakona o parničnom postupku.

17 Koje se pravo primjenjuje u postupku o roditeljskoj odgovornosti ako dijete ili stranke ne žive u ovoj državi članici ili su različitih nacionalnosti?

Pravo mjerodavno za odnose između roditelja i djece utvrđeno je člankom 1.32. Građanskog zakonika. Osobni i imovinski odnosi između roditelja i djece uređeni su pravom države u kojoj dijete ima uobičajeno boravište. Ako nijedan roditelj nema uobičajeno boravište u državi uobičajenog boravišta djeteta, ali su dijete i oba roditelja građani iste države, mjerodavno je pravo države čiji su svi građani.

Kad je riječ o pitanjima u pogledu roditeljske odgovornosti, nadležni se sud određuje u skladu s Haškom konvencijom od 19. listopada 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju, izvršenju i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece.

Pravo mjerodavno za zaštitu djece i maloljetnika, skrbništva i starateljstva nad njima određeno je u skladu s Haškom konvencijom od 5. listopada 1961. o ovlastima tijela i mjerodavnom pravu s obzirom na zaštitu maloljetnika.

Obveze uzdržavanja (alimentacija) unutar obitelji uređene su Haškom konvencijom od 2. listopada 1973. o pravu mjerodavnom za obveze uzdržavanja.

Ova je internetska stranica dio portala [Vaša Europa](#).

Važno nam je vaše [mišljenje](#) o korisnosti pruženih informacija.

This webpage is part of an EU quality network

Posljednji put ažurirano: 15/12/2020

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJN-a. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.